

Fizinių bausmių vaikams uždraudimas

Klausimai ir atsakymai

KURIAME EUROPAŲ VAIKAMS IR SU VAIKAIS

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Fizinių bausmių vaikams uždraudimas

Klausimai ir atsakymai

Kuriame Europą vaikams ir su vaikais

www.coe.int/children

Turinys

Leidimas anglų kalba

Abolishing corporal punishment of children

Questions and answers

ISBN 978-92-871-6310-3

Leidimas prancūzų kalba

L'abolition des châtiments corporels des enfants

Questions et réponses

ISBN 978-92-871-6309-7

Oficialūs šio leidinio tekstai yra anglų ir prancūzų kalbomis.

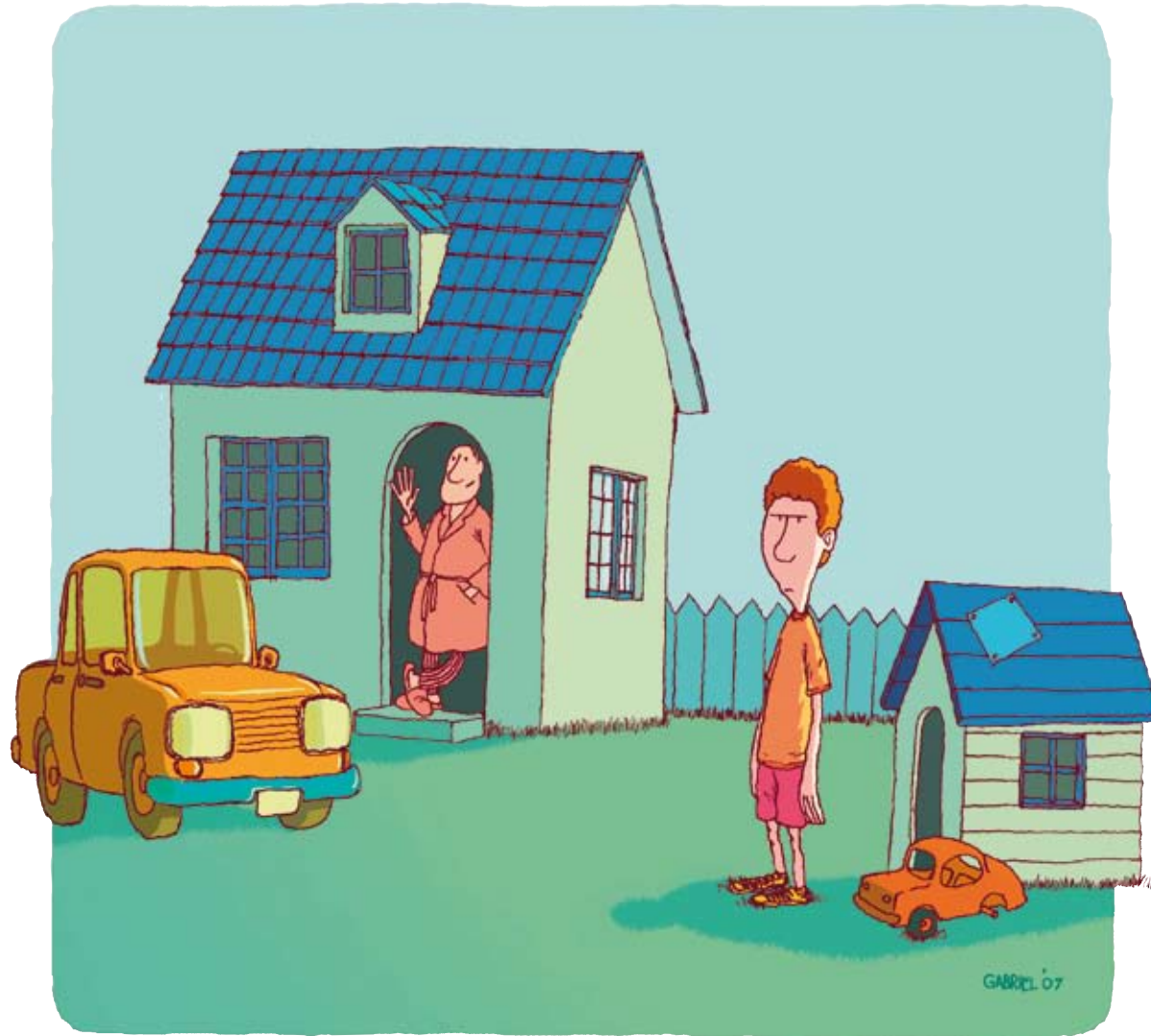
Ši knygelė buvo išleista, gavus dosnią Suomijos vyriausybės paramą.

Viršelio dizainas: Graphic Design Studio of the Council of Europe
Iliustravo Gabriel Pagonis/© Europos Taryba

Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex

© Council of Europe, June 2008

	<i>Įvadas</i>	5
	1. Kas yra vaikų fizinės bausmės?.....	7
	2. Kodėl reikia uždrausti vaikų fizinės bausmės?.....	9
	3. Kaip galima fizinės bausmės uždrausti?.....	19
	4. Klausimai, atsakymai ir demaskuoti mitai.....	31
	Teksto išnašos.....	41
	Sužinokite daugiau.....	43

Vaikai nėra maži žmonės su mažomis žmogaus teisėmis.

Europos Taryba yra organizavusi ne vieną kampaniją už mirties bausmės panaikinimą Europoje. Dabar Organizacija siekia dar vieno tikslo - kad visame žemyne būtų atsisakyta fizinių bausmių. Mušti žmones – neteisinga, o vaikai taip pat yra žmonės.

Vaikai turi tas pačias teises (teisę į asmens fizinę neliečiamybę ir orumo gerbimą) ir tokią pat teisinę apsaugą, kaip ir suaugusieji. Vadovaudamasi tarptautiniais ir regioniniais dokumentais žmogaus teisių srityje, 47 Europos Tarybos valstybės narės turi kuo greičiau prisiimti įsipareigojimus, reformuoti savo įstatymus bei imtis edukacinių ir kitokių priemonių, siekiant uždrausti ir panaikinti visų fizinių bausmių vaikams, įskaitant bausmes šeimoje, taikymą.

Anksčiau buvęs regioninio lygio, 2006 m. šis tikslas peraugo į visuotinį. JT Generalinei Asamblėjai pateiktoje *Jungtinių Tautų Generalinio sekretoriaus Studijoje apie smurtą prieš vaikus* 2009-ieji įvardijami kaip metai, iki kada turėtų būti visuotinai panaikintos fizinės bausmės. Europa yra pakeliui į šį tikslą: iki 2007 m. spalio mėnesio daugiau nei trečdalis valstybių narių jau buvo uždraudusios fizines bausmes ir dar mažiausiai aštuonios šalys - įsipareigojusios įgyvendinti šią reformą.

1. Kas yra vaikų fizinės bausmės?

Suduoti suaugusiam – tai užpuolimas.
Suduoti gyvūnui – tai žiaurumas.
Suduoti vaikui – tai „jo paties gerovei“!

Vienas iš fizinės bausmės apibrėžimo variantų gali būti toks: tai yra bet koks vaikui bausti skirtas veiksmas, kuris, jei jis būtų nukreiptas prieš suaugusį žmogų, prilygtų neteisėtam smurtui. Kad mušdami vaikus suaugusieji nesijaustų nepatogiai, jie sugalvoja specialius žodžius – tekštelti, pliaukštelėti, kepštelėti ir pan.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos (VTK) nuostatų įgyvendinimo priežiūros institucija - Vaiko teisių komitetas - pabrėžė, kad vadovaujantis žmogaus teisėmis būtina panaikinti visas – kad ir kokias lengvas, o taip pat žiaurias ir žeminančias - fizines bausmes. 2006 m. paskelbtoje Bendrojoje pastaboje (autoritetinga valstybių įsipareigojimų pagal VTK interpretacija) Komitetas apibūdina kūno ar fizinės bausmes kaip:

bet kokią bausmę, kai fizinė jėga naudojama skausmui arba nepatogumui, nors ir nežymiam, sukelti. Dažniausiai tai yra vaiko mušimas („tekšnojimas“, „pliaukšėjimas“) ranka arba koku nors įrankiu – rykšte, lazda, diržu, batu, mediniu šaukštu ir t.t. Tačiau tai gali būti ir vaiko spardymas, purtymas, stumdymas, draskymas, žnaibymas, kandžiojimas, tampymas už plaukų, deginimas, plikinimas vandeniu, vertimas ilgą laiką stovėti nepatogioje padėtyje ar ką nors nuryti (pavyzdžiui, vaiko burna plaunama muilu ar vaikas priverčiamas nuryti aštrius prieskonius), antausio skėlimas. Komiteto nuomone, fizinė bausmė visada yra asmens pažeminimas. Be to, egzistuoja ir nefizinių bausmių formos - žiaurios ir žeminančios, todėl prieštaraujanti Konvencijos nuostatoms. Pavyzdžiui, tai yra bausmės, kuomet vaikas yra menkinamas, žeminamas, šmeižiamas, gąsdinamas ar išjuokiamas, padaromas atpirkimo ožiu.¹

2. Kodėl reikia uždrausti vaikų fizines bausmes?

Žmogaus teisės nenustoja galioti prie jūsų namų durų.

Egzistuoja daug svarių priežasčių, dėl kurių fizinės bausmės vaikams turėtų būti uždraustos. Jos:

- ▶ pažeidžia vaiko teises į fizinį vientisumą, žmogiškąjį orumą ir lygiavertę įstatymų numatytą apsaugą. Daugeliu atvejų fizinės bausmės pažeidžia vaiko teises į švietimą, vystymąsi, sveikatos apsaugą ir net jo teisę į gyvybę;
- ▶ gali rimtai sužaloti vaikus fiziškai ir psichologiškai;
- ▶ moko vaiką, kad smurtas yra priimtina ir tinkama konfliktų sprendimo arba žmonių vertimo daryti tai, ko jis nori, strategija;
- ▶ yra neveiksminga drausmės palaikymo priemonė. Egzistuoja pozityvūs, vaikų vystymuisi naudingesni jų mokymo, baudimo ar draudimo būdai, kurie padeda formuoti pasitikėjimu ir savitarpio pagarba paremtus santykius;
- ▶ neleidžia garantuoti vaiko apsaugos. Jei fizinė bausmė yra teisėta, leidžiama manyti, kad kai kurios smurto prieš vaikus formos ar lygiai yra priimtini.

Europos Taryba vadovaujasi įstatymo viršenybės ir visų asmenų žmogaus teisių bei laisvių pripažinimo principais. Ratifikuodamos Europos žmogaus teisių konvenciją ir Europos socialinę chartiją ar Pataisytą Europos socialinę chartiją, valstybės narės įsipareigoja gerbti visų savo jurisdikcijoje esančių žmonių – tarp jų ir visų vaikų - teises. Per pastaruosius du dešimtmečius Europos Tarybos institucijos vis griežčiau pasisako prieš vaikams taikomas fizines bausmes.

Europos Tarybos Ministrų Komitetas pasmerkė fizines bausmes ir nuo 1985 m. yra parengęs ne vieną fizinės bausmės draudžiančią rekomendaciją: prieš smurtą šeimoje (R(85)4), dėl socialinių priemonių ryšium su smurtu

šeimoje (R(90)2), dėl smurto prieš vaikus medicininių socialinių aspektų (R(93)2), dėl pozityvaus vaikų auklėjimo skatinimo strategijos (R(2006)19).

2004 m. Parlamentinė Asamblėja kreipėsi į Ministrų Komitetą su kvietimu visose valstybėse narėse nedelsiant pradėti koordinuotą ir intensyvią kampaniją už visišką fizinių bausmių taikymo vaikams uždraudimą. Pabrėždama Europos Tarybos nuopelnus panaikinant mirties bausmę, Asamblėja dabar ragina Organizaciją siekti, kad Europa kuo greičiau taptų zona, kurioje vaikai nebūtų baudžiami fizinėmis bausmėmis.

2005 m. vykusiame 3-ajame Viršūnių susitikime Europos Tarybos valstybių ir vyriausybės vadovai dar kartą patvirtino savo įsipareigojimus vaiko teisių srityje. Programa „Kuriame Europą vaikams ir su vaikais“ yra atsakas į Organizacijos įsipareigojimą garantuoti kompleksinį požiūrį į vaiko teisių propagavimą ir 3-ojo Viršūnių susitikimo nutarimą pradėti programą, skirtą smurto prieš vaikus socialiniams, teisiniams, švietimo ir sveikatos aspektams.

2006 m. Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras Thomas Hammarberg paskelbė dokumentą dėl fizinių bausmių „Teisė nebūti mušamam yra ir vaiko teisė“.² 2007 m. kreipdamasis į Parlamentinę Asamblėją jis konstatavo, kad „pirmas būtinas žingsnis - įstatymiškai uždrausti bet kokį smurtą prieš vaikus mokykloje, institucijose ir namuose“.

Europos žmogaus teisių standartai ir fizinės bausmės

Visų ir kiekvieno asmens orumas yra pagrindinė tarptautinės žmogaus teisių teisės nuostata. „Visi žmonės gimė laisvi ir yra lygūs savo orumu ir teisėmis...“ - taip prasideda JT Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 1 straipsnis. Aišku, kad šia nuostata vadovaujantis parengtuose tarptautiniuose ir regioniniuose dokumentuose reikalaujama uždrausti ir panaikinti fizinių bausmių naudojimą prieš vaikus.

Palaiapsniui *Europos žmogaus teisių teismas* (Teismas) savo sprendimuose pasmerkė fizinės bausmės: iš pradžių pataisos įstaigose ir mokyklose, o vėliau ir šeimose. Kituose sprendimuose yra vienareikšmiškai teigiama, kad visų fizinių bausmių draudimas nepažeidžia teisės į šeimos privatumą

ar tikėjimą. Su vaikais susijusiuose sprendimuose Teismas vis dažniau vadovaujasi JT Vaiko teisių konvencijos standartais.

Uždraudimas nepažeidžia šeimos teisių ar tikėjimo laisvės

1982 m. Europos žmogaus teisių komisija paskelbė švedų tėvų skundą nepriimtiniu. Tėvai teigė, kad 1979 m. Švedijos vyriausybei uždraudus tėvams taikyti fizinės bausmės, jų manymu, buvo pažeistos šeimos teisės ir tikėjimo laisvės. Stokholmo laisvosios protestantų bažnyčios bendruomenei priklausantys tėvai tikėjo fizinės bausmės reikalingumu, savo įsitikinimus paremdami atitinkamomis nuorodomis į Bibliją. Komisija nusprendė, kad Švedijos įstatymas dėl smurto nėra neįprastas ar kokio nors prasme žiaurus:

Komisijos nuomone, suaugusiųjų elgesio su savo vaikais ir analogiško elgesio su nepažįstamais suaugusiais vienodas vertinimas negali būti „kišimusi“ į pareiškėjo privatų ir šeimyninį gyvenimą ar nepagarba jam, kadangi abiem atvejais smurto pasekmės yra vienodos... Komisija mano, kad Švedijos įstatymas dėl smurto ir priekabiavimo yra tinkama smurto kontrolės priemonė ir kad taikant šį įstatymą tėvams, baudžiantiems vaikus fizinėmis bausmėmis, siekiama apsaugoti potencialiai silpnus ir pažeidžiamus visuomenės narius.³

Panašus sprendimas buvo priimtas 2000 m. rugsėjo mėnesį, kai Teismas vienbalsiai ir be nagrinėjimo atmetė su Jungtinės Karalystės privačiomis krikščioniškomis mokyklomis susijusių asmenų pareiškimą, kuriame buvo teigiama, kad fizinių bausmių uždraudimas privačiose mokyklose pažeidžia tėvų religines ir šeimos laisves.

Mestas iššūkis tėvų taikomoms priimtinioms bausmėms

Europos žmogaus teisių teismas ginčija sąvoką - tėvų naudojama „priimtina bausmė“. 1998 m. rugsėjo mėnesį Teismas vienbalsiai nutarė, kad patėvio

taikyta fizinė bausmė anglų berniukui buvo žeminanti ir kad buvo pažeistas Europos žmogaus teisių konvencijos 3 straipsnis (*A. prieš Jungtinę Karalystę*, 1998 m.).⁴ Nusprendęs, kad bausmė buvo „priimtina“, JK teismas patėvio nenubaudė. Europos teismas pripažino JK valdžią atsakingą už tai, kad, savo nacionalinėje teisėje pripažindama „priimtina bausmė“, nesuteikė vaikams reikiamos apsaugos, įskaitant ir „efektyvią atgrasinimo priemonę“. Teismas priteisė JK sumokėti 10.000 svarų kompensaciją berniukui, kurį patėvis nuolat mušė rykšte.

Sveiki! Ar galite man pasakyti, kas yra priimtina bausmė?

A. prieš Jungtinę Karalystę sprendime yra cituojami JT Vaiko teisių konvencijos straipsniai, tarp jų ir 19 straipsnis, kuriame nurodyta, kad valstybė privalo apsaugoti tėvų ar kitų asmenų globoje esančius vaikus nuo „visų formų fizinio ar psichologinio smurto“.

Europos socialinių teisių komiteto, prižiūrinčio, kaip laikomasi Europos socialinės chartijos ir Pataisytos Europos socialinės chartijos nuostatų, precedentinėje teisėje reikalaujama, kad visos valstybės narės uždraustų naudoti prieš vaikus visas fizines bausmes ir bet kokią kitą žeminantį elgesį ar kitas bausmes, skatintų veiksmingas administracines ir auklėjamąsias priemones, kurios padėtų pripažinti ir suvokti vaikų teisę į apsaugą.

2001 m. Bendrojoje pastaboje Komitetas konstatavo, kad Chartijos 17 straipsnyje:

reikalaujama įstatymu uždrausti bet kokią smurtą prieš vaikus mokykloje, kitose institucijose, namuose ir kitur. Be to, jame teigiama, kad reikia įstatymais uždrausti visų formų žeminančias bausmes ar žeminantį elgesį su vaikais ir kad už tai turi būti taikomos atitinkamos baudžiamosios ar civilinės teisės sankcijos. [Komiteto nuomone,] yra nepriimtina, kad visuomenė, draudžianti bet kokių formų smurtą prieš suaugusiuosius, leidžia suaugusiems naudoti fizinį smurtą prieš vaikus.⁵

2005 m. Komitetas priėmė sprendimus dėl kolektyvinių skundų prieš valstybes nares, kuriuos pateikė Pasaulinė organizacija prieš kankinimus. Komitetas pripažino, kad trys valstybės pažeidė savo įsipareigojimus pagal dvi chartijas – jų priemonės siekiant užkirsti kelią fizinėms bausmėms šeimose buvo neefektyvios. 2006 m., gavus antrą skundą tuo pačiu klausimu, buvo nustatyta, kad įsipareigojimų nesilaiko ketvirta valstybė. Patikrinus ataskaitas, kaip laikomasi Chartijų nuostatų, paaiškėjo, kad yra ir kitų valstybių, nesilaikančių savo įsipareigojimų.

Visuotiniai žmogaus teisių standartai ir fizinės bausmės

Iš viso 193 šalys, tarp jų ir Europos Tarybos valstybės narės, ratifikavo - įsipareigojo gerbti – Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvenciją. Šios konvencijos nuostatos įpareigoja ginti tėvų ar kitų asmenų globoje esančius vaikus nuo įvairiausio pobūdžio fizinio ar psichologinio smurto (19 straipsnis). Vaiko teisių komitetas - Vaiko teisių konvencijos nuostatų įgyvendinimą kontroliuojanti institucija - nuosekliai aiškina Konvenciją, kuria vadovaujantis reikalaujama panaikinti visas fizines bausmes.

Susipažinęs su Konvencijos šalių ataskaitomis, Komitetas nuolat rekomenduoja vienareikšmiškai įstatymu uždrausti fizines bausmes bei šviesti visuomenę ir padėti jai geriau suvokti klausimo esmę.

2006 m. birželio mėnesį Komitetas priėmė Bendrąją pastabą dėl vaiko teisės į apsaugą nuo fizinį ir kitų žiaurių ar žeminančių bausmių. Komitetas pabrėžė:

Atkreipti dėmesį į plačiai paplitusias nuostatas dėl vaikams taikomų bausmių ir jų toleravimą, o taip pat siekti panaikinti jas šeimoje, mokykloje ar kitoje aplinkoje – tai ne tik Konvenciją pasirašiusių šalių pareiga. Tai yra pagrindinė visų formų smurto visuomenėje mažinimo ir prevencijos strategija...

Akivaizdu, kad [fizinį bausmių] praktika tiesiogiai prieštarauja lygioms ir neatimamoms vaiko teisėms į asmens fizinę neliečiamybę ir orumo gerbimą. Vaikų individuali prigimtis, jų priklausomybės ir vystymosi stadijos, unikalus žmogiškasis potencialas, o taip pat ir jų pažeidžiamumas - visam tam reikia daugiau teisinės ir kitokios apsaugos nuo visų formų smurto⁶

Kitos tarptautinės JT žmogaus teisių institucijos, įskaitant Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komitetą, Žmogaus teisių komitetą ir Komitetą prieš kankinimus, taip pat pasmerkė prieš vaikus naudojamą fizines bausmes.

JT Generalinio sekretoriaus studija apie smurtą prieš vaikus

JT Generalinio sekretoriaus studijos apie smurtą prieš vaikus (JT studija) tikslas - iki 2009 m. visuotiniai uždrausti smurtą. „Negalima pateisinti jokio

Savo vaiko mušimas yra blogo elgesio pamoka.

smurto prieš vaikus; bet kokio smurto prieš vaikus galima išvengti“ - tai buvo pagrindė 2006 m. spalio mėnesį JT Generalinei Asamblėjai įteiktos ataskaitos apie Studiją mintis.⁷

Nepriklausomas ekspertas Paulo Sérgio Pinheiro, kurį 2003 m. Kofi Annanas paskyrė vadovauti JT Studijos rengimui, įžangoje pabrėžia, kad smurtas prieš vaikus egzistuoja visose pasaulio šalyse nepriklausomai nuo kultūros, socialinės padėties, išsilavinimo, pajamų ar etninės kilmės:

Kiekviename regione, prieštaraujant žmogaus teisių įpareigojimams ir vaikų vystymosi poreikiams, smurtas prieš vaikus yra socialiai pateisinamas ir dažnai yra legalus bei valstybės sankcionuotas.

Studija turėtų tapti posūkiu tašku – atsakyti suaugusiųjų smurto prieš vaikus pateisinimo, ar tai būtų aiškinama „tradicija“, ar maskuojama „auklėjimu“. Skelbiant iššūkį smurtui prieš vaikus negali būti jokių kompromisų. Dėl vaikų ypatingumo – jų potencialo ir pažeidžiamumo, jų priklausomybės nuo suaugusiųjų – būtina juos ne mažiau, o daugiau saugoti nuo smurto.⁸

Ataskaitoje siūloma uždrausti visas smurto prieš vaikus formas šeimoje ar kitoje aplinkoje, įskaitant visas fizines ir kitas žiaurias, nežmoniškas ar žeminančias bausmes.

JT Studijoje aptariamas smurtas prieš vaikus įvairioje aplinkoje, pradedant namais ir šeima:

Dažnai šeimoje prieš vaikus smurtaujama prisidengiant auklėjimu; jis pasireiškia fizinės, žiaurios ar žeminančios bausmės forma. Žiaurus elgesys ir bausmė šeimoje yra įprastas reiškinys tiek civilizuose, tiek besivystančiose šalyse. Kaip matome iš tyrimų ir pačių vaikų pasisakymų regioninių Studijos aptarimų metu, vaikai išskiria fizinį ir psichologinį skausmą, kurį jie patiria dėl tokio elgesio, ir siūlo pozityvias ir veiksmingas drausminimo alternatyvas.⁹

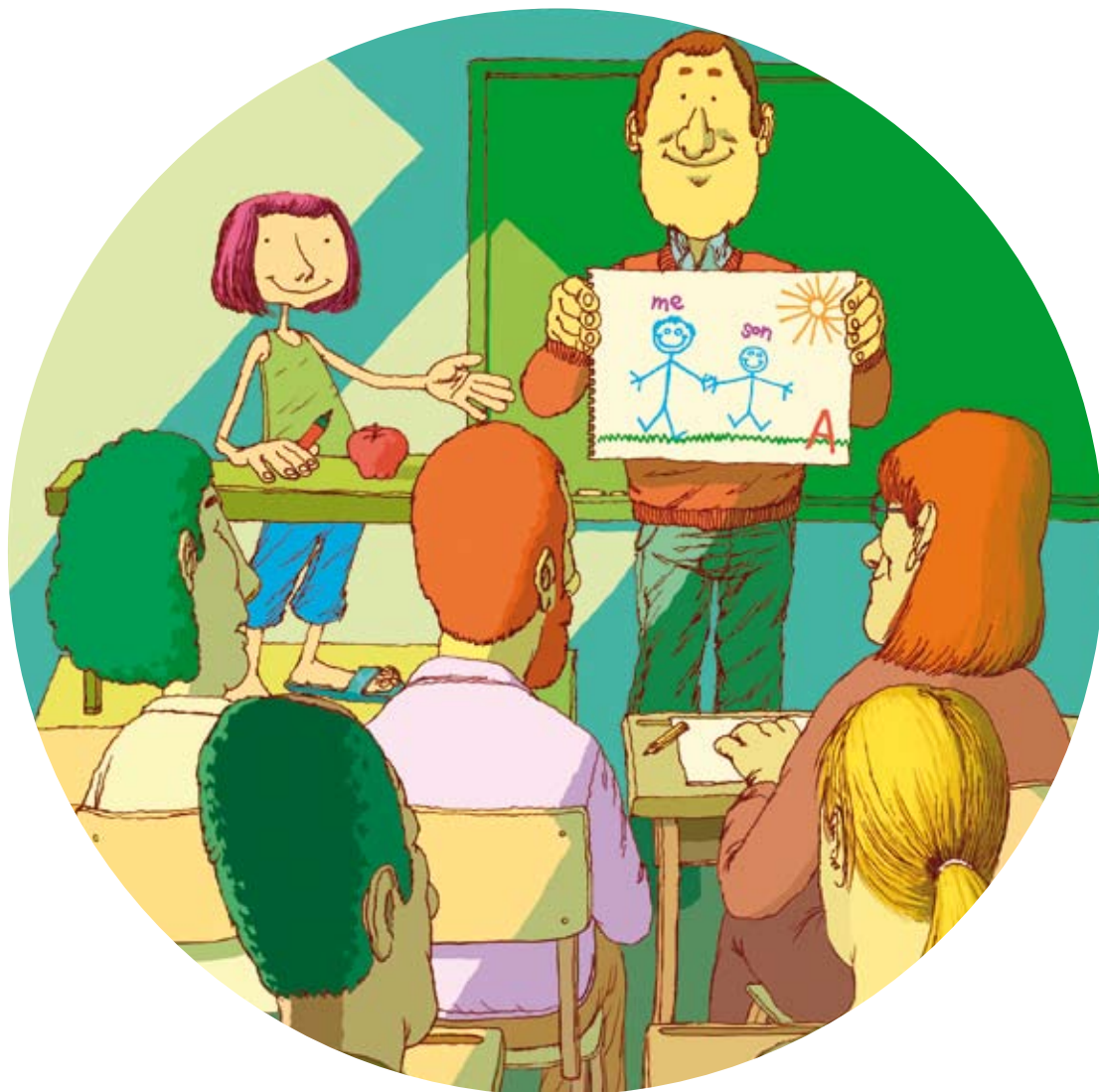
Europos Taryba suvaidino pagrindinį vaidmenį JT Studijos rengime ir yra įsipareigojusi užtikrinti šio proceso tęstinumą savo rekomendacijomis Europos valstybėms. Europos Tarybos iniciatyvos prieš fizines bausmes tikslas - uždrausti bet kokias fizines bausmes, skatinti pozityvų vaikų auklėjimą ir nemušimo kultūrą, kad visiems mūsų vaikams būtų užtikrinta vaikystė be smurto.

Planuojama visuotinio uždraudimo data.

3. Kaip galima fizinės bausmės uždrausti?

Fizinių bausmių uždraudimas reiškia pozityvaus auklėjimo skatinimą.

Tam, kad būtų uždraustos visos vaikų fizinės bausmės, reikia detalios teisinės reformos, apsaugos ir prevencijos strategijų, taip pat kitų, pirmiausia švietimo, priemonių, kurios padėtų visuomenei atsisakyti smurtinių ir žeminančių bausmių. Priimti įstatymus, kurie tvirtai uždraustų fizinės bausmės, yra būtina, tačiau to nepakanka, kad būtų užtikrintos vaikų žmogaus teisės. Tėvai ir visa visuomenė turi būti informuota apie įstatymą ir vaiko teisę į apsaugą.

Siekiant fizinių bausmių uždraudimo, yra būtina intensyviai dirbti šiose srityse:

- ▶ teisinė reforma;
- ▶ veiklos kryptių reforma (ypač prevencijos ir apsaugos priemonių);
- ▶ suvokimo gerinimas.

Teisinė reforma

Norint uždrausti fizinės bausmės, reikia sukurti teisinę sistemą, kuri vienareikšmiškai draustų fizinės bausmės ir saugotų vaikus nuo įvairių užpuolimų, įskaitant ir šeimos aplinkoje.

Visos valstybės narės turi įstatymus, draudžiančius užpulti kitus asmenis. Problema yra ta, kad daugelyje visuomenių šie įstatymai nenumato vaikams tokios apsaugos, kokią užtikrina suaugusiems asmenims. Kai kurių valstybių įstatymuose arba precedentinėje teisėje išsaugota speciali gynyba ar pateisinimas dėl vaikų mušimo – „priimtina bausmė“, „teisėta auklėjamoji priemonė“ ir t.t. Kitų valstybių įstatymuose tokio pateisinimo nėra, tačiau politiniu nusistatymu, o dažnai ir teismo sprendimais, demonstruojamas tradicinis požiūris į vaikų auginimą ir toleruojamas smurtas prieš vaikus

maskuojant jį drausminimu. Fizinės bausmės vaikams taikomos įvairioje aplinkoje: mokyklose, globos institucijose, globėjų šeimose, dienos priežiūros centruose, teisėsaugos sistemoje.

Visose valstybėse egzistuoja įstatymai, draudžiantys žiauriai arba „neleistinai“ elgtis su vaikais. Tačiau jie nėra interpretuojami kaip draudžiantys visas fizines bausmes visais atvejais. Visos valstybės yra ratifikavę JT Vaiko teisių konvenciją, kai kuriose iš jų Konvencija yra nacionalinių įstatymų dalis, tačiau šito neužtenka, kad mušimas būtų visiškai uždraustas.

Teisinė reforma reikalinga tam, kad būtų panaikinti visi egzistuojantys pasiteisinimai ar gynybos argumentai, neleidžiantys baudžiamąją teisę dėl užpuolimo taikyti už vaikų baudimą fizinėmis bausmėmis. Panaikinant fizines bausmes ir kitas žiaurias ar žeminančias bausmes, šeimoms ir apskritai visai visuomenei bus aiškiai duota suprasti, kad vaiką, kaip ir bet kokį kitą žmogų, mušti yra nepriimtina ir neteisėta.

Nepakanka valstybių aukščiausios instancijos teismams vadovautis taisykle, kad fizinės bausmės yra neteisėtos: tokius sprendimus galima pakeisti kitais, atleidžiančiais nuo atsakomybės už kai kurias fizines bausmes. Įstatymuose draudimas turi būti išdėstytas labai tiksliai ir aiškiai.

Vaiko teisių komitetas savo Bendrojoje pastaboje Nr. 8 komentuoja taip:

Tradicinio pritarimo smurtinėms ir žeminančioms vaikų baudimo formoms fone vis daugiau valstybių pripažįsta, kad nepakanka vien tik panaikinti fizines bausmes ir jas pateisinančius argumentus. Savo civiliniuose ir baudžiamuose įstatymuose valstybės turi vienareikšmiškai uždrausti fizines ir kitas žiaurias ar žeminančias bausmes tam, kad taptų visiškai aišku, jog „pliaukštelėti“ ar „tekštelėti“ vaikui yra taip pat neteisėta, kaip ir suaugusiam asmeniui, ir kad baudžiamoji teisė dėl užpuolimo už tokį smurtą taikoma vienodai, nežiūrint į tai, ar smurtiniai veiksmai įvardijami kaip „drausminimas“ ar „priimtina auklėjimo priemonė“.¹⁰

Nenoras uždrausti fizines bausmes šeimose kartais kyla dėl įsitikinimo, kad tūkstančiai tėvų bus patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir įkalinti. Tai, be abejo, vaikams nepadėtų. Vaikų teisių komitetas valstybėms pataria štai ką:

Vienodos vaikų ir suaugusiųjų apsaugos nuo smurto, įskaitant šeimoje, principas dar nereiškia, kad visais atvejais, kai paaiškėja faktas apie tėvų naudojamas fizines bausmes vaikams, tėvai turi būti teisiami. *De minimis* principas – įstatyme neskiriama dėmesio smulkmenoms – užtikrina, kad dėl menko smurto tarp suaugusiųjų atvejų asmenys stoja prieš teisumą tik išskirtinėmis aplinkybėmis; tas pat gali būti pasakyta apie nesunkų smurtą prieš vaikus. Valstybėse turi būti sukurti veiksmingi pranešimo ir perdavimo mechanizmai. Nors visi pranešimai apie smurtavimą prieš vaikus turi būti tinkamai išnagrinėti ir užtikrinta vaikų apsauga nuo didelės žalos, pagrindinis tikslas – tėvų smurtą ir kitas žiaurias ar žeminančias bausmes sustabdyti naudojant pagalbines ar auklėjamąsias, o ne baudžiamąsias intervencijas.

Vaikų priklausomybės statusas ir unikalūs šeimos santykių intymumas reikalauja, kad sprendimai dėl tėvų patraukimo baudžiamojon atsakomybėn ar dėl kitokių intervencijų į šeimos gyvenimą būtų priimami ypač atsargiai. Daugeliu atvejų tėvų patraukimas baudžiamojon atsakomybėn nebūtų naudingas vaikams. Komiteto nuomone, baudžiamasis persekiojimas ir kitos formalios intervencijos (pvz., paimti vaiką iš šeimos ar iš namų pašalinti kaltininką) turi būti taikomos tik tuomet, kai yra būtina apsaugoti vaiką nuo jam daromos rimtos žalos ir kai tai yra naudingiausia nukentėjusiam vaikui. Nukentėjusio vaiko nuomonės turi būti paisoma, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą.¹¹

Iki 2007 m. spalio mėnesio daugiau nei pusė Europos Tarybos valstybių narių uždraudė bausmes arba įsipareigojo tai padaryti artimoje ateityje. Norėtusi tikėti, kad visos likusios valstybės narės skubiai peržiūrės savo įstatymus ir parlamento svarstymui pateiks reikiamų reformų projektus. Pats įstatymų reformos procesas gali tapti auklėjamoju, jei vyriausybės nariai, politiniai bei bendruomenių lyderiai jį naudos įtvirtinant vaikų teisę į vienodą žmogiškojo orumo gynimą.

Veiklos kryptų reforma

Valstybių pareiga yra duoti visapusišką atkirtį visų formų smurtui prieš vaikus. Tam, kad būtų uždraustos fizinės bausmės, būtina numatyti smurto prevencijos veiklos kryptis ir sukurti tarnybas, kurios efektyviai saugotų vaikus bei padėtų nukentėjusiems vaikams.

Tyrimais įrodyta, kad smurto galima išvengti visapusiškų intervencijų pagalba. Pavyzdžiui, smurto namuose atvejų gali ženkliai sumažėti, jei šeimai stiprinti ir remti bus priimti įstatymai ir įgyvendinamos veiklos kryptys bei priemonės, sukcentruotos į esminius bendruomenės ir visuomenės faktorius, kurie leidžia vežėti smurtui.

Pozityvaus auklėjimo rėmimo strategija

Europos Tarybos rekomendacijoje dėl pozityvaus vaikų auklėjimo rėmimo pabrėžiamas lemiamas valdžios institucijų vaidmuo skatinant švietimą pozityvaus auklėjimo ir vaiko teisių klausimais. Šioje rekomendacijoje numatomos gairės, kaip padėti valstybėms narėms sukurti strategijas, kaip padėti tėvams.

Šiuolaikinė šeima smarkiai skiriasi nuo buvusios tradicinės šeimos modelio. Nūdienos gyvenimo būdo įvairovė suformavo naują supratimą apie partnerystę ir vaikų auginimą. Šeima, kokia bebūtų jos sudėtis, susiduria su naujo pobūdžio sunkumais, kylančiais dėl sparčių ir esminių pokyčių visuomenėje, prie kurių ji privalo prisitaikyti. Dažnai tėvų streso šaltinis yra ekonominiai ir socialiniai faktoriai, apsunkinantys jų pastangas auklėti savo vaikus bei patiems tobulėti kaip asmenybėms.

Pasikeitė ir vaikų suvokimas. Į vaikus nebežiūrima tik kaip į „būsimus suaugusius“, o pripažįstama, kad jie turi realią galimybę būti aktyviais nariais ir apskritai daryti įtaką šeimai ir visuomenei. Pripažįstama, kad vaikai yra pilnateisiai asmenys, kurių nuomonė yra svarbi sprendžiant tiesiogiai juos liečiančius klausimus ir kurie turi teisę gauti jiems reikalingą informaciją. Tėvų pareiga yra padėti vaikams realizuoti šį savo potencialą.

Niekas nenori apie save galvoti kaip apie blogus tėvus, bet ką iš tikrųjų reiškia „pozityvūs tėvai“? Pozityvus auklėjimas yra tėvų elgesys, paremtas

svarbiausių vaiko interesų paisymu: tai ugdymas, galios suteikimas, pripažinimas ir vadovavimas – nustatant ribas, suteikiančias vaikui galimybę pilnavertiškai vystytis. Pozityvus vaikų auklėjimas sudaro prielaidą aplinkai be smurto, kur tėvai išsprendžia konfliktus ar moko drausmės ir pagarbos nenaudojant fizinių ar psichologiškai žeminančių bausmių. Smurtui jis numato alternatyvas, kurios priklauso nuo kiekvieno vaiko brandumo ir konkrečios situacijos. Mažesnius vaikus galima nuraminti pokštaujant, o vyresnių vaikų galima paprašyti pataisyti sugadintą daiktą arba ištaisyti skriaudą. Jeigu susikaupia per daug emocijų, tėvai gali kurį laiką nesigilinti į situaciją ir viską aptarti vėliau. Didžiosios dalies fizinių bausmių griebiasi susinervinę tėvai, kurie paprasčiausiai nebesugeba savęs kontroliuoti.

Vaikų teisės verčia Europą suaugti.

Ko reikia vaikams

Kad vaikas pilnai pajustų savo galimybes, tėvai turi vaikams suteikti:

- ▶ *auklėjimą*. Tėvai turi atsiliepti į vaiko poreikį būti mylimu ir saugiu;
- ▶ *sistemą ir vadovavimą*. Tai reiškia – suformuoti tinkamo elgesio standartus, kurių turi būti laikomasi, tuo pačiu apibrėžiant netinkamą elgesį ir rodant gerą pavyzdį savo vaikams. Vaikams reikia nustatyti elgesio ribas bei patarti, kad būtų užtikrintas jų pačių saugumas ir gebėjimų vystymas;
- ▶ *pripažinimą*. Vaikai turi būti pamatyti, išgirsti ir įvertinti kaip asmenybės. Tėvai privalo parodyti susidomėjimą savo vaikų kasdieniais išgyvenimais, juos išklaudyti ir stengtis suprasti jų požiūrį;
- ▶ *įgaliojimus*. Tai reiškia - stiprini vaiko sugebėjimų, savikontrolės, mokėjimo paveikti kitų požiūrį ir elgesį pojūtį.

Norėdami padėti vaikams išmokyti pozityvaus elgesio, tėvai gali:

- ▶ nuolatos skirti pozityvų dėmesį bet kurio amžiaus vaikams. Vaikams augant, reikia žinoti apie jų santykius su bendraamžiais ir įvykius jų mokykloje bei tuo domėtis;
- ▶ padėti jiems suprasti galimas jų pasirinkimo pasekmes;
- ▶ skatinti gerą elgesį dėmesiu ir pagyrimais ir nekreipti dėmesio į menkus netinkamo elgesio atvejus;
- ▶ elgtis taip, kaip norėtų, kad elgtųsi jų vaikai, su jais bendrauti pagarbiai bei rodyti, kaip konstruktyviai spręsti konfliktus.

Ko reikia tėvams

Visi tėvai nori būti gera motina ar geru tėvu savo vaikams. Kartais tai yra sunkiai pasiekama. Tėvystė ir motinystė gali ne tik teikti džiaugsmą ir malonumus, bet ir sukelti stresą. Todėl tėvams reikia paramos, kad jie galėtų nugalėti stresą, spręsti konfliktus ir suvaldyti pyktį.

Daugelis tėvų priversti dalinti savo laiką ir energiją skirtingoms užduotims (darbui, vaikų priežiūrai, vyresnių šeimos narių priežiūrai ir pan.). Su vaikais praleistas laikas yra labai brangus – jis greitai prabėgs ir niekada nesugrįš. Pozityviam auklėjimui reikia laiko, kad tėvai ir vaikai galėtų būti kartu. Nors tai yra ypač svarbu ankstyvaisiais vaiko gyvenimo metais, nereikėtų pamiršti, kad paaugliams taip pat reikia tėvų dėmesio.

Gyvybiškai svarbu, kad tėvai rastų laiko pasirūpinti savimi, kaip suaugusiais žmonėmis, skirtų dėmesį savo poreikiams - intymumui, draugystei ir poilsiui. Reikalingi darbo įstatymai ir sąlygos vaikų priežiūrai, kad tėvai galėtų suderinti šeimos ir profesinį gyvenimą.

Tėvai gali daug sužinoti, dalindamiesi savo patirtimi su kitais tėvais, draugais ir šeimos nariais. Be to, tėvai gali pasinaudoti

specialistų tarnybų, tėvams teikiančių tiesioginę (pavyzdžiui, švietimo vaikų auklėjimo klausimais tarnyba) arba netiesioginę (pavyzdžiui, porų terapija) paramą. Pagalbos prašymas – tai atsakomybės suvokimo, o ne silpnumo požymis. Tėvams reikalingi ištekliai ir parama, kad jie galėtų efektyviai atlikti tėvų pareigas, užmegzti kontaktus, padėti ir patarti vaikams. Valstybės turėtų pasirūpinti, kad tėvai ir su vaikais dirbantys specialistai žinotų apie tai ir galėtų visa pagalba pasinaudoti.

Pozityvus vaikų auklėjimas duoda pozityvių pašalinių efektų

Vaikai geriau sutaria su kitais. Vaikai turi mažiau destruktivaus elgesio ir emocinių problemų, moka atviriau reikšti savo rūpesčius ir troškimus. Jeigu su vaikais elgiamasi pagarbiai, yra didelė tikimybė, kad ir jie elgsis su žmonėmis pagarbiai, įskaitant ir savo pačių vaikus. Pozityvus auklėjimas padeda vaikams patiekti teigiamais tėvais ir motinomis.

Tėvai geriau sutaria su vaikais, yra pozityvesni ir nuoseklesni, labiau pasitiki savo, kaip tėvų, jėgomis. Jie patiria mažiau stresų, depresijų, su savo vaikais elgiasi apdairiau. Jiems gresia mažesnė rizika naudoti smurtą prieš vaikus. Jie sugeba sėkmingiau derinti savo pareigas šeimoje ir darbe, rečiau konfliktuoja su savo partneriais.

Skatinti pageidaujamą elgesį ir sumažinti nepageidaujamą geriausiai sekasi tėvams, kuriuos gerbia jų vaikai. Todėl svarbu, kad patys tėvai suvoktų ir pripažintų savo klaidas, prisiimdami atsakomybę už savo kaip tėvo ar motinos elgesį ir santykių su savo vaikais kokybę (o nekaltintų vaikų).

Nauji Europos Tarybos šaltiniai – 2006 m. rekomendacija dėl pozityvaus vaikų auklėjimo rėmimo strategijos, *Vaikų auklėjimas šiuolaikinėje Europoje – pozityvus požiūris* ir *Nuomonės apie pozityvų auklėjimą ir vaikų auginimą be smurto* išsamiai aptaria šią naują auklėjimo rūšį ir atspindi šioje srityje vykdomo darbo kryptį. Net jeigu šios nuomonės apie vaikus dar nepateko į visų Europos šalių politines darbotvarkes, jau kurį laiką jų įtaka yra jaučiama specialistų rate. Jos vis labiau įsigali juridiskai ir praktiškai, tačiau skirtingose šalyse tai vyksta skirtingu lygiu.

Suvokimo gerinimas

Vaikų fizinės bausmės, lyginant su tokiais klausimais kaip seksualinis smurtas ar dirbančių vaikų išnaudojimas, sulaukė daug mažesnio žiniasklaidos dėmesio. Kaip yra pabrėžiama JT Studijoje, žiniasklaida vaidina pagrindinį vaidmenį, formuojant nuomonę bei įtakoja socialines normas, kurios turi įtakos elgesiui. Klausimas dėl fizinių bausmių turėtų būti pristatytas viešojoje erdvėje, turėtų būti sudarytos galimybės aptarti klausimus ir surasti sprendimus. Nepagerinus suvokimo, bus sunku pasiekti didelių ilgalaikės prevencijos ir elgesio pokyčių.

Vaikų teisės yra mūsų visų rūpestis.

Būtni žingsniai siekiant panaikinti smurtą – dokumentuose ir praktikoje

Teisinė reforma:

- užtikrinti, kad įstatymuose ir bendrojoje teisėje nebūtų jokių gynybos argumentų, kurie pateisintų tėvų ar kitų asmenų naudojamas fizines bausmes;
- užtikrinti, kad už smurto naudojimą baudžiant vaikus būtų taikoma ta pati baudžiamoji teisė, kaip ir bet kokiam kitam užpuolimui;
- civilinėje teisėje vienareikšmiškai uždrausti visas fizines bausmes ir kitą vaikus žeminantį ar menkinantį elgesį ar jų baudimą ir taikyti tai visais vaikų gyvenimo atvejais;
- numatyti įstatymų, skirtų apsaugoti ir paremti vaikų žmogaus teises, ypač atsižvelgiant į nukentėjusių vaikų interesus, įgyvendinimo kryptis.

Strateginės gairės

- užtikrinti, kad įvairiais lygiais būtų įdiegtos visą apimančios smurto prevencijos ir vaikų apsaugos sistemos;
- užtikrinti, kad fizinės bausmės bei kitos žalingos ir žeminančios vaikų drausminimo formos namuose būtų priskirtos smurtui namuose ar šeimoje ir kad vaikų auklėjimui naudojamą smurtą likviduoti skirtos strategijos ir prieš smurtą namuose ar šeimoje nukreiptos veiklos gairės būtų kuriamos kartu;
- užtikrinti, kad šeimos bylų teismai ir kitos teisingumo sistemos įstaigos jautriai reaguotų į vaikų ir jų šeimų poreikius;
- tobulinti su vaikais dirbančių asmenų bei vaikų šeimų sugebėjimus;

- skatinti pozityvų vaikų auginimą be smurto, taikų konfliktų sprendimą ir būsimų tėvų, tėvų ir kitų globėjų, mokytojų bei plačiosios visuomenės švietimą;
- užtikrinti visiems tėvams, ypač tiems, kuriems vaikų auginimas sukelia stresą, reikalingą pagalbą ir patarimus;
- užtikrinti vaikams konfidencialų patarimą ir konsultaciją, o taip pat atstovavimą ginant juos nuo smurto;
- užtikrinti vaikams, ypač tiems, kurie yra labiausiai jautrūs žalingoms ir žeminančioms bausmėms – pavyzdžiui, vaikams su negalia, atitinkamą ir veiksmingą apsaugą;
- užtikrinti galimybes vaikams ir jauniems žmonėms reikšti savo nuomonę ir dalyvauti sudarant ir įgyvendinant fizinių bausmių panaikinimo planą;
- kontroliuoti, kaip efektyviai sekasi išgyvendinti smurtą, pastoviai aiškinantis vaikų patirtus smurto atvejus namuose, mokykloje ar kitoje aplinkoje. Taip pat turi būti vertinamas uždraudimo poveikis vaikų apsaugos tarnyboms ir tėvams.

Suvokimo gerinimas:

- užtikrinti vaikų ir visų, su jais gyvenančių ir dirbančių asmenų, o taip pat visuomenės visapusiško suvokimo apie fizinių bausmių ar kito nežmoniško ir žeminančio elgesio bei vaiko pažeminimo uždraudimą gerinimą;
- užtikrinti visapusišką vaikų žmogaus teisių, įskaitant teisę į žmogaus orumo gerbimą ir fizinę neliečiamybę, suvokimo gerinimą.

4. Klausimai, atsakymai ir demaskuoti mitai

1669 m.: judrus berniukas sukyla prieš bausmes mokykloje ir įteikia peticiją JK Parlamentui.

„Ar tai iš tikrųjų žeidžia?“

Taip! Vadovaujantis JT Vaiko teisės konvencijos 12 straipsniu vaikai turi teisę reikšti savo požiūrį į visus su jais susijusius reikalus ir turėti savo nuomonę, kuriai turi būti skiriamas reikiamas dėmesys. Vaikai jau pradeda pasakoti, kaip juos skaudina fizinės bausmės. 2006 m. spalio mėnesį JT Generalinei Asamblėjai įteiktame pranešime Paulo Sérgio Pinheiro nurodo:

Rengiant Studiją vaikai nuolatos pabrėždavo būtinybę uždrausti bet kokią smurtą. Vaikai kalba apie skausmą – ne tik fizinį, bet ir „vidinį“ – kuris tampa stipresniu dėl to, kad suaugusieji pripažįsta smurtą ir net pritaria jam.

Vyriausybės turi pripažinti, kad susidarė tikrai kritiška padėtis, nors ji nėra nauja. Šimtus metų vaikai kentėjo nuo suaugusiųjų smurto niekieno nepastebėti ir neišgirsti. Tačiau dabar, kai smurto prieš vaikus mastas ir poveikis tampa akivaizdus, negalima jų versti toliau laukti efektyvios apsaugos, į kurią jie turi besąlygišką teisę.¹³

Atlikta nemažai tyrimų, kurie įtikinamai parodė, kokią potencialią žalą, trumpalaikę ir ilgalaikę, daro fizinės bausmės. 2002 m. paskelbta didžiausia 88 tyrimų metaanalizė „Tėvų taikomos fizinės bausmės ir su tuo susiję vaikų išgyvenimai ir elgesys“ iškalbingai byloja apie pavojus.¹⁴ Tyrimo duomenys ne tik nieko nestebina, bet tam tikra prasme jie yra net nereikalingi. Norint pateisinti smurto uždraudimą mums nereikia atlikti tyrimų apie mušimo poveikį moterims ar pagyvenusiems asmenims: tai yra pagrindinės teisės klausimas.

Kas padaryta smurtui Europoje uždrausti?

Daug, bet nepakankamai! Prieš šimtus metų prasidėjo fizinių bausmių draudimo Europos mokyklose procesas. Lenkija buvo pirmoji šalis, panaikinusi fizines bausmes – 1783 m. Iki 1900 m. bausmes panaikino Austrija, Belgija ir Suomija, o 1917 m. - Tarybų Sąjunga.

1669 m. Jungtinėje Karalystėje buvo užregistruotas pirmas iššūkis fizinėms bausmėms - „judrus berniukas“ įteikė Parlamentui peticiją „šios šalies vaikų vardu“, protestuodamas prieš tai, „kad mūsų jauni žmonės patiria netoleruotiną skriaudą dėl šiai šaliai įprastos griežtos drausmės mokyklose“. Tačiau prireikė daugiau kaip trijų amžių, kol ši bausmė JK mokyklose buvo visiškai uždrausta.

Šiuo metu faktiškai visose Europos Tarybos valstybėse narėse yra uždraustos fizinės bausmės mokykloje. Daugelyje valstybių jos buvo panaikintos valstybinėse, privačiose ir visuomeninėse institucijose bei alternatyviose vaikų globos įstaigose. Tačiau kai kuriais atvejais šis draudimas buvo ne įstatymas, o tik administracinis nurodymas ar rekomendacija. Daugeliu atvejų draudimas dar nėra griežtas, todėl yra reikalinga nuolatinė kontrolė. Neinstituciniais globos atvejais, įskaitant globėjus ir vaikų priežiūrą ne namuose, šis reglamentavimas skiriasi; kai kuriose valstybėse globėjai mano turintys tokias pat teises taikyti fizines bausmes kaip tėvai.

1950-aisiais pradėta reforma, skirta uždrausti tėvams taikyti fizines bausmes. 1957 m. Švedijoje iš baudžiamojo kodekso buvo išbraukta nuostata, pateisinanti tėvus, padariusius vaikams nedidelius kūno sužalojimus taikant fizines bausmes. 1966 m. kita - „papeikimus“ leidžianti - nuostata buvo išbraukta iš Tėvystės ir globos kodekso. Šiuo požiūriu Švedijos teisė nebepateisina tėvų taikomų fizinių bausmių, ir baudžiamoji teisė dėl užpuolimų yra taikoma neteisėtai panaudojus jėgą prieš vaikus. Bet šių „tylių“ reformų nepakako. 1979 m. Švedija tapo pirmąja pasaulio valstybe, vienareikšmiškai uždraudusia fizines bausmes. Dabartiniame Tėvystės kodekse sakoma: „Vaikai turi teisę į globą, saugumą ir tinkamą auklėjimą. Reikia gerbti vaikų asmenybę ir individualumą, jiems negalima skirti fizinių bausmių ar kaip nors kitaip žeminančiai su jais elgtis.“

Per paskutinius 25 metus Švedijos pavyzdžiu pasekė kitos šalys. Iki 2007 m. spalio mėnesio 17 valstybių narių baigė teisinę reformą, skirtą uždrausti visas fizines bausmes prieš vaikus. Šiose valstybėse įstatymai saugo vaikus visur ir nuo bet kokio skriaudėjo – namuose, gatvėje, dienos centre, švietimo

ar kitose institucijose. Kai kuriose, bet dar ne visose, valstybėse teisės reformą lydėjo visuomenės švietimas apie įstatymą ir vaikų teisių apsaugą bei pozityvaus nesmutinio vaikų auklėjimo ir priežiūros propagavimas. Turint galias įpročio mušti vaikus tradicijų šaknis, šis edukacinis procesas turi būti nuolatinis.

„Kodėl taip sunku atsisakyti įpročio mušti vaikus?“

Todėl, kad daugelis suaugusiųjų vis dar painioja tai, kas galima, su tuo, kas teisinga. Jeigu suaugusieji, tarp jų ir politikai, būtų galėję lengvai išspręsti šį klausimą, mes senai būtume pripažinę, kad pagal įstatymus vaikai turi tas pačias teises kaip visi – teisę į asmens orumo gerbimą, fizinę neliečiamybę ir vienodą įstatymo apsaugą. Faktiškai mes galbūt net sutiktume pripažinti, kad vaikai, kurie gimsta tokie maži ir gležni, turėtų teisę į didesnę apsaugą nei suaugusieji.

Bet suaugusiems labai sunku atsisakyti „teisės“ mušti vaikus vardan „drausmės“ ar kontrolės. Sunkumai kyla dėl asmeninės patirties. Visose šalyse daugumą žmonių vaikystėje mušė jų tėvai. Dauguma tėvų yra mušę savo augančius vaikus. Nė vienas iš mūsų nenorime blogai galvoti apie savo tėvus ar auklėjimą. Todėl žmonėms, įskaitant politikus, vadovus ir net vaiko apsaugos srityje dirbančius asmenis, reikia daug pastangų suvokti, kad tai yra pagrindinis lygybės ir žmogaus teisių klausimas. Tai ne kaltinimo klausimas – tėvai elgiasi vadovaudamiesi socialinėmis nuostatomis. Tačiau dabar atėjo laikas pereiti prie pozityvių, nesmutinių santykių su vaikais.

Siekdami uždrausti fizines bausmes, mes paprasčiausiai suteikiame vaikams pilną apsaugą nuo užpuolimo ir kitų žiaurių bei žeminančių bausmių - apsaugą, kuria mes, suaugusieji, naudojames net nesusimąstydami.

„Viešosios nuomonės apklausos rezultatai rodo, kad daugelis žmonių yra nusiteikę prieš oficialų fizinių bausmių uždraudimą“

Apklausų rezultatai dažniausiai priklauso nuo to, kaip klausimas yra suformuluotas ir kiek informacijos turi apklausos dalyviai. Jei žmonės susipažinę su klausimu, daugiau žino apie egzistuojančią nelygybę vaikų apsaugos atžvilgiu ir fizinių bausmių uždraudimo naudą, jie gali remti šį uždraudimą. Bet kuriuo atveju, šiuo klausimu kaip ir daugeliu kitų - smurto prieš moteris, rasinės diskriminacijos – politikai turi formuoti viešąją nuomonę, o ne ja vadovautis, ir remdamiesi savo įsipareigojimais žmogaus teisėms, siekti, kad įstatymai užtikrintų vaikams, kaip ir suaugusiems, pilną jų asmens orumo apsaugą. Beveik visos fizinės bausmės uždraudusios valstybės narės tai padarė aplenkdamos viešąją nuomonę, tačiau ši greitai pasikeitė ir priėmė pokyčius. Po kelerių metų mes stebėsime tuo laiku, kai mušti vaikus buvo teisėta ir priimtina.

„Jeigu priversime tėvus atsisakyti fizinių bausmių, ar vaikai netaps išlepinti ir nedrausmingi?“

Ne. Jėga nėra tikrosios drausmės pagrindas. Drausmę ugdo supratimas, abipusė pagarba ir tolerancija. Kūdikiai būna visiškai priklausomi nuo suaugusiųjų. Augdami vaikai pasikliauja suaugusiais – ypač savo tėvais – kurie padeda jiems siekti vidinės drausmės. Fizinės bausmės nepaaiškina vaikams, kaip jie turi elgtis. Priešingai: vaikų mušimas yra blogo elgesio pamoka. Jis moko vaiką, kad jo tėvams, kuriuos jis greičiausiai myli ir gerbia, priimtini smurtiniai veiksmai problemoms ar konfliktams spręsti. Vaikai mokosi ne tik iš to, ką tėvai sako, bet ir ką daro. Fizinės bausmės ir kitos orumą žeminančios bausmės negali pakeisti pozityvių drausminimo formų, kurios ne tik nelepina vaikų, bet padeda vaikams išmokti galvoti apie kitus ir apie savo veiksmų pasekmes. Valstybės yra įsipareigojusios remti pozityvų vaikų auklėjimą. Rekomendacijoje dėl pozityvaus vaikų auklėjimo skatinimo strategijos (R(2006)19) Ministrų Komitetas vardija nuostatas ir konkrečias šios strategijos priemones, įskaitant pozityviam auklėjimui remti skirtas veiklos gaires specialistams ir pagrindinę informaciją tėvams.

Valstybių pareiga yra remti pozityvų auklėjimą ir Ministrų Komiteto rekomendacijoje dėl pozityvaus vaikų auklėjimo rėmimo strategijos yra pateiktos rekomendacijos šiai paramai.

„Kai buvau vaikas, mane mušė, tačiau nieko blogo man dėl to neatsitiko. Iš tikrųjų aš nebūčiau dabar tu, kuo esu, jeigu mano tėvai nebūtų mane baudę fizinėmis bausmėmis“.

Iš kur jūs tai žinote? Nė vienas iš mūsų nežinome, kokie būtume užaugę, jeigu tėvai nebūtų mūsų mušę ar žeminę. Kiek žmonių sako, kad tai nepadarė jiems žalos, ir taip neigia patyrę skausmą dėl to, kad suaugusieji - jiems artimiausi žmonės - sukėlė fizinį skausmą norėdami tik pamokyti savo vaiką? Dažniausiai žmonės muša savo vaikus, nes juos pačius vaikystėje mušė. Tyrimai rodo, kad po to jie jaučiasi kalti. Tačiau pradę kantrybę jie ir toliau muša savo vaikus. Nėra prasmės kaltinti ankstesnes kartas už tai, kad mušė vaikus - jie elgėsi pagal tuo metu paplitusius papročius. Tačiau laikai keičiasi, ir visuomenė žengia pirmyn. Pripažinimas, kad vaikai turi teises, reikalauja baigti smurtą prieš vaikus teisiškai ir socialiai, taip pat kaip visuomenė ėmėsi žygių panaikinti smurtą prieš moteris.

„Tėvai turi teisę auklėti savo vaikus taip, kaip jiems atrodo tinkama. Į juos reikia atkreipti dėmesį tik išskirtiniais, pavyzdžiui, smurto prieš vaikus, atvejais“

Žmogaus teisės nenustoja galioti prie jūsų namų durų. Vaikai, kaip ir kiti šeimos nariai, turi tokią pačią teisę būti apsaugoti nuo mušimo. Reikalavimas įstatymais ginti vaikus jų namuose nėra agresyvesnis, nei

reikalauti, kad vyrai liautųsi mušti savo žmonas. JT Vaiko teisių konvencijoje įvesta „tėvų atsakomybės“ sąvoka atsižvelgiant į vaikų interesus, kaip jų tėvų pagrindinį rūpestį. Vaikai nėra savo tėvų nuosavybė.

„Tarp vaiko mušimo ir pliaukštelėjimo su meile yra didelis skirtumas“

Įstatymui šis skirtumas nėra reikšmingas! Vienas sukelia didesnį fizinį skausmą nei kitas, tačiau abu šie poelgiai yra smurtiniai ir pažeidžia vaiko teisę į pagarbą jo asmeniui. Visuomenė pripažįsta, kad egzistuoja smurtas prieš moteris ar vyresnio amžiaus žmones, ir šiuo klausimu nedaro išlygų. Tai kodėl ji daro tai, kai kalbama apie vaikus? Bandymai ieškoti sąsajų tarp mylinčio ir skaudinančio žmogaus kelia akivaizdų pavojų. „Pliaukštelėjimas su meile“ yra pats didžiausias prieštaravimas. Šis tariamai žalos nedarantis terminas yra šydas, už kurio gali slėptis teisių pažeidimai.

„Aš pliaukšteliu savo vaikams tik norėdamas juos apsaugoti nuo susižalojimo.“

Pliaukštelėjimas nėra apsauga! Tėvai nuolat turi naudoti fizinius veiksmus, kad apsaugotų savo vaikus, ypač kūdikius ar mažus vaikus. Tai yra natūrali vaikų auklėjimo dalis. Jeigu vaikas šliaužia link ugnies ar bėga į pavojingą gatvę, tėvai turi imtis priemonių, kad sustabdytų jį – pastverti, pakelti, parodyti pavojų, paaiškinti. Kaip Vaiko teisių komitetas rekomenduoja savo Bendrojoje pastaboje Nr.8:

Komitetas pripažįsta, kad vaikų, ypač kūdikių ir mažų vaikų, auklėjimas ir priežiūra reikalauja dažnų fizinių veiksmų ir įsikišimo, siekiant apsaugoti vaikus. Tai aiškiai skiriasi nuo sąmoningo ir baudžiamojo jėgos panaudojimo, kuriuo siekiama sukelti tam tikrą skausmą, nepatogumą ir pažeminimą. Mes, suaugusieji, patys suprantame skirtumą tarp globėjybiškų fizinių veiksmų ir baudžiamojo užpuolimo; tai nesunku atskirti veiksmuose prieš vaikus. Visų valstybių įstatymai tiesiogiai arba netiesiogiai leidžia panaudoti nebaudžiamą ir būtina jėgą siekiant apsaugoti žmones.¹⁵

„Mano tikėjimas reikalauja, kad naudočiau fizines bausmes“

Tikėjimo laisvė negali prieštarauti žmogaus teisėms. Vaiko teisių komiteto Bendrojoje pastaboje Nr. 8 yra aiškiai nurodyta:

Kai kas pateisina fizinių bausmių naudojimą tikėjimu, teigdamas, kad tam tikras religinių tekstų aiškinimas ne tik pateisina jas, bet net įpareigoja jas naudoti. Tarptautiniame pilietinių ir civilinių teisių pakte (18 straipsnis) visiems žmonėms suteikiama tikėjimo laisvė, tačiau religinė ar tikėjimo praktika turi derintis su pagarba kitų asmenų žmogiškajam orumui ir fizinei neliečiamybei. Tikėjimo ar įsitikinimų išpažinimas gali būti ribojamas įstatymu tam, kad apsaugotų kitų asmenų pagrindines teises ir laisves.¹⁶

Pagrindinių religijų atstovai ir visa visuomenė turi pasmerkti religinius ekstremistus, ginančius apeiginį vaikų mušimą naudojant įvairius įrankius. Bažnyčių vadovai prisijungė prie kampanijos už fizinių bausmių panaikinimą. 2006 m. Kyoto mieste, Japonijoje vykusioje Pasaulio religijų už taiką asamblėjoje apie 800 dvasininkijos vadovų pasirašė „tikėjimo įsipareigojimą kovoti su smurtu prieš vaikus“, kuriame vyriausybės yra kviečiamos vadovaujantis Vaiko teisių konvencija priimti įstatymą ir uždrausti visų rūšių smurtą, tarp jų ir fizines bausmes.

„Jeigu fizinės bausmės prieš vaikus bus pripažintos nusikalstamomis, tūkstančiai tėvų bus patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir dar daugiau vaikų bus atiduoti į valstybės priežiūros institucijas.“

Kalba eina ne apie tėvų įkalinimą. Tai yra pozityvaus auklėjimo skatinimas. Nėra pagrindo teigti, kad šalyse, kur fizinės bausmės pripažintos nusikaltimu, būtų išaugęs baudžiamojon atsakomybėn patrauktų tėvų skaičius. Fizinių

bausmių draudimas yra valstybių narių įsipareigojimo žmogaus teisėms vykdymas vaikų atžvilgiu. Svarbiausias draudimo tikslas yra švietėjiškas: kaip jau buvo minėta anksčiau, namų „privatų gyvenimą“ turi pasiekti informacija, kad mušti vaikus, kaip bet kokį kitą asmenį, yra nepriimtina ir neteisiška. Patarimai visiems su vaikų apsauga susijusiems asmenims, įskaitant policijos pareigūnus, prokuratūros darbuotojus, turi užtikrinti, kad įgyvendinant šį įstatymą svarbiausia yra vaikų interesai. Patraukimas baudžiamojon atsakomybėn ar kitos intervencinės priemonės bus mažiausiai naudingos vaikams, nebent tuo atveju, kai tai vienintelė priemonė apsaugoti juos nuo rimtos žalos.

„Fizinių bausmių uždraudimas gali iššaukti dar baisesnį elgesį su vaikais – paplis emocinis užgauliojimas, žeminimas ar vaikų užrakinimas kambaryje.“

Vaikai turi teisę į apsaugą ne tik nuo fizinių bausmių, bet ir nuo bet kokių žiaurių ar žeminančių bausmių ar elgesio. Teisinė reforma turi būti susijusi su šios problemos iškelimu ir pozityvių nesmutinių santykių su vaikais skatinimu. Tėvai nori užtikrinti savo vaikams kuo palankesnę jų gyvenimo pradžią. Tėvai, kurie muša savo vaikus, nesijaučia gerai – dažniausiai jie sielojasi ir jaučia kaltę. Todėl daugelis iš jų noriai priimtų patarimus, kaip išvengti konfliktų su vaikais ir kaip spręsti juos. Pozityvi vaikų auklėjimo politika padeda tėvams nenaudojant jokio smurto, ar tai būtų emocinis ar fizinis, išaiškinti vaikams taisykles, kad šie jas suprastų, priimtų ir gerbtų. Atsisakius vaikų mušimo ir žeminimo ir pripažinus, kad jie turi tokias pačias teises kaip ir mes, pagerės visų mūsų šeimų gyvenimas.

„Kodėl reikalingas įstatymas? Kodėl neužtenka edukacinių priemonių tėvams prieš fizinių bausmių naudojimą?“

Bausmių panaikinimui reikia ir vieno, ir kito. Neturim pasirinkimo: žmogaus teisės reikalauja, kad vaikai turėtų bent tokią pat teisinę apsaugą, kokią dabar turi suaugusieji – šeimoje ir visur kitur. Įstatymas pats savaime yra galinga auklėjamoji priemonė, ir fizinės bausmės draudžianti teisinė

reforma turi būti susijusi su visuomenės ir tėvų švietimu. Šis draudimas motyvuos tėvus ieškoti pozityvių vaikų auklėjimo būdų ir skatins specialistus, politikus, žiniasklaidą parūpinti lėšų bei užtikrinti švietimą. Europos Taryba yra pasiruošusi padėti tėvams ir specialistams šiame daug pastangų reikalaujančiame darbe.

Vaikai nėra savo tėvų nuosavybė.

Vaikams reikia ne mažesnės, o didesnės apsaugos.

1. United Nations Committee on the Rights of the Child: General Comment No. 8, 2006, paragraph 11.
2. "The right not to be hit", issue paper by Thomas Hammarberg, the Council of Europe Commissioner for Human Rights, 6 June 2006. Žr.: <http://www.coe.int/children> (speeches, Hammarberg).
3. European Commission on Human Rights: admissibility decision, *Seven Individuals v. Sweden*, 1982; application No. 8811/79. Žr.: <http://www.echr.coe.int/echr/> (case law, Hudoc).
4. European Court of Human Rights, *A v. United Kingdom*, 1998. Žr.: <http://www.echr.coe.int/echr/>.
5. Council of Europe: European Committee of Social Rights, General Observation regarding Articles 7 (paragraph 10) and 17, Conclusions XV-2, Vol. 1, General Introduction, p. 26.
6. United Nations Committee on the Rights of the Child: General Comment No. 8 (2006), paragraphs 3 and 21.
7. Report of the independent expert for the United Nations Study of Violence against Children: Introduction, paragraph 1. Žr.: <http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/English.pdf>.
8. Ten pat, 1-2 skyriai.
9. Report of the independent expert for the United Nations for the United Nations study of violence against children: Introduction, paragraph 41. Žr.: <http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/English.pdf>.
10. United Nations Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 8 (2006) paragraph 34.
11. United Nations Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 8 (2006) paragraph 40-41.
12. *Parenting in contemporary Europe – a positive approach and Views on positive parenting and non-violence upbringing*, Council of Europe Publishing, 2007.
13. Pinheiro, Paulo Sérgio, *World Report on Violence against Children*, p. 5. United Nations Secretary-General's Study on Violence against Children, Geneva, 2006.
14. Gershoff, Elizabeth Thompson, "Corporal punishment by parents and associated child behaviours and experiences: A meta-analytic and theoretical review" in *Psychological Bulletin*, 2002, Vol. 128, No. 4, 539-79.
15. Committee on the Rights of the Child, General comment No. 8 (2006), 14 paragrafas.
16. Ten pat, 29 paragrafas.

Vaikų apsaugai reikia strateginio požiūrio.

Apie Europos Tarybą - jos organizacijos ir institucijos

Europos Taryba įkurta 1949 m. Ji yra seniausia visos Europos žmogaus teisių organizacija žemyne. Ji siekia įgyvendinti bendrus ir demokratinius principus, pagrįstus Europos žmogaus teisių konvencija ir kitais atitinkamais asmenis ginančiais dokumentais. Daugiau informacijos apie narystę šioje organizacijoje, jos istoriją, organus ir institucijas, veiklą rasite tinklalapyje <<http://www.coe/int>>.

„*Kuriame Europą vaikams ir su vaikais*“ yra plati programa, skirta propaguoti vaiko teises ir apsaugoti vaikus nuo visų smurto formų. Kampanijos svetainėje pateikiami su vaikų teisėmis susiję dokumentai, teisiniai aktai, informacija apie pagrindines Europos Tarybos veiklos kryptis ir naujienos, tarp jų ir apie programą „*Visos Europos akcija prieš fizinę bausmę vaikams*“ (Europe-wide action against corporal punishment of children) (2008 m.). Svetainės, kurią nuolat atnaujina *Visuotinė iniciatyva panaikinti visas fizinės bausmės vaikams* (Global Initiative to End all Corporal Punishment of Children), lankytojai gali rasti informacijos apie teisinę fizinių bausmių padėtį 47 valstybėse narėse. Žr.: <<http://www.coe.int/children>>.

Ministrų Komitetas yra sprendimus priimanti Europos Tarybos institucija, kurią sudaro valstybių narių užsienio reikalų ministrai arba jų nuolatiniai diplomatiniai atstovai Strasbūre. Tai yra vyriausybė institucija, kurioje aptariami nacionaliniai požiūriai į bendras Europos problemas, ir kolektyvinis forumas, kuriame formuluojami atsakymai į šiuos klausimus Europos mastu. Atkreipdamas dėmesį į problemas, su kuriomis susiduria Europos visuomenė, Ministrų Komitetas atlieka Organizacijos pagrindinių vertybių sergėtojo vaidmenį, o taip pat prižiūri, kaip valstybės narės vykdo savo įsipareigojimus. Žr.: <<http://www.coe.int/t/cm>>.

Atitinkamos Ministrų Komiteto rekomendacijos

- ▶ Recommendation Rec (2006)19 on policy to support positive parenting, and its explanatory report (Rekomendacija Rec (2006)19 dėl pozityvaus vaikų auklėjimo skatinimo strategijos ir jos aiškinamasis pranešimas.)
- ▶ Recommendation Res(2005)5 on the rights of children living in residential institutions (Rekomendacija Rec(2005)5 dėl globos institucijose gyvenančių vaikų teisių.)
- ▶ Recommendations No. R (93)2 on the medico-social aspects of child abuse. (Rekomendacija Nr. R (93) 2 dėl medicininių socialinių smurto prieš vaikus aspektų.)
- ▶ Recommendations No. R (90) 2 on social measures concerning violence in the family. (Rekomendacija Nr. R (90) 2 dėl socialinių priemonių ryšium su smurtu šeimoje.)
- ▶ Recommendation No. R (85) 4 on violence in the family. (Rekomendacija Nr. R (85) 4 dėl smurto šeimoje.)

Visus Ministrų Komiteto teisinius aktus galima rasti MK svetainėje ar kampanijos „Kuriame Europą vaikams ir su vaikais“ svetainėje <http://www.coe.int/children>

Parlamentinę Asamblėją sudaro 47 valstybių, Europos Tarybos narių, nacionalinių parlamentų deputatai. Jie susitinka keturis kartus per metus ir aptaria svarbiausius klausimus, prašo valstybių, kad šios imtųsi iniciatyvos ir pateiktų ataskaitas. Išrinkti deputatai patys nusprendžia, kokie klausimai turėtų būti iškelti, ir Europos valstybių vyriausybės, kurioms Europos Taryboje atstovauja Ministrų Komitetas, privalo į juos atsakyti.

Žr.: <<http://assembly.coe.int>>.

Atitinkamos Parlamentinės Asamblėjos rekomendacijos

- ▶ Recommendation 1778 (2007) on child victims: stamping out all forms of violence, exploitation and abuse. (Rekomendacija 1778 (2007) dėl nukentėjusių vaikų: visų smurto, išnaudojimo ir priekabiavimo formų likvidavimas.)
- ▶ Recommendation 1666 (2004) on a Europe-wide ban on corporal punishment. (Rekomendacija 1666(2004) dėl fizinių bausmių panaikinimo Europoje.)

Visus Parlamentinės Asamblėjos teisinius tekstus galima rasti Asamblėjos tinklalapyje arba „Kuriame Europą vaikams ir su vaikais“ tinklalapyje: <<http://www.coe.int/children>> (pagrindiniai teisiniai tekstai).

Žmogaus teisių komisaras yra nepriklausoma Europos Tarybos institucija, įgaliota gerinti pagarbos žmogaus teisėms suvokimą šalyse narėse. Komisaras plačiai bendradarbiauja su tarptautinėmis ir nacionalinėmis institucijomis, o taip pat su institucijomis, vykdančiomis žmogaus teisių monitoringą. Jungtinės Tautos ir jos specialiosios agentūros, Europos Sąjunga bei Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO) yra pagrindinės tarpvyriausybines tarnybos partnerės. Ji taip pat glaudžiai bendradarbiauja su pagrindinėmis žmogaus teisių nevyriausybėmis organizacijomis, universitetais ir moksliniais institutais.

Žr.: <<http://www.coe.int/t/commissioner>>.

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (ETS Nr.005), žinoma kaip Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK), įsigaliojo 1953 m. rugsėjo mėnesį. Konvencijoje išdėstytos pilietinės ir politinės teisės bei laisvės, kurios sudaro žmogaus teisių pagrindą Europoje. Skirtingai nuo JT Vaiko teisių konvencijos, EŽTK nėra tiesiogiai su vaikais ir jaunuoliais susijusių nuostatų, net jei kai kurios teisės, tokios kaip teisė į švietimą, yra taikomos būtent vaikams. Tačiau Konvencijos 1 straipsnyje yra sakoma, kad valstybės „garantuoja“, o ne „įsipareigoja garantuoti“ - kaip kad yra formuluojama daugumoje tarptautinių sutarčių - „kiekvienam... teisės ir laisvės“, kurios yra čia apibrėžtos. Todėl vaikai turi teisę į jų žmogaus teisių apsaugą. Visos Europos Tarybos valstybės narės yra įsipareigojusios vykdyti šios Konvencijos nuostatas. Konvencijos tekstą galima rasti Sutarčių skyriuje (Treaty Office), nurodant aukščiau pateiktą Europos Tarybos Europos sutarčių serijos numerį. Žr.: <<http://conventions.coe.int/>>.

Europos žmogaus teisių teismas (Teismas) įsteigtas 1959 m. Teismas, įkurtas vadovaujantis Europos Žmogaus teisių konvencija, prižiūri, kaip laikomasi Konvencijos nuostatų. Jo 47 teisėjai (šis skaičius atitinka Konvenciją ratifikavusių valstybių skaičių) neatstovauja jokiai valstybei. 34 straipsnyje yra teigiama, kad Teismas priima „kiekvieno asmens“, teigiančio, kad jis yra Konvencijoje įtvirtintų teisių pažeidimo auka, peticiją. Nėra skirtumo tarp vyrų ir moterų, užsieniečių ir valstybės piliečių, suaugusiųjų ir nepilnamečių: todėl nepilnametis vaikas gali tiesiogiai kreiptis į Europos žmogaus teisių teismą. Teismas yra priėmęs precedentą sukuriančių teismo sprendimų dėl smurto prieš vaikus, įskaitant ir fizines bausmes. Su vaiko teisėmis susijusios precedentinės teisės pavyzdžių galima rasti „Kuriame Europą vaikams ir su vaikais» tinklalapyje, kuris yra nurodytas aukščiau, o visus sprendimus ir nuosprendžius galima rasti Hudoc'e – Teismo internetinėje duomenų bazėje. Teismo posėdžius galima sekti tinklinių transliacijų pagalba. Visą informaciją apie Teismą, jo istoriją ir organizaciją, bylų svarstymą ir precedentų teisę galima rasti adresu <<http://www.echr.coe.int>>.

Europos socialinė chartija (1961 m., ETS Nr. 035) ir **Pataisyta Europos socialinė chartija** (1996 m., ETS Nr. 163) garantuoja ekonomines ir socialines žmogaus teises ir papildo EŽTK. Šios pagrindinės Europos sutartys garantuoja daug teisių vaikams ir daugelyje atvejų jų teises gina nuo gimimo iki pilnametystės. Pataisytoje Chartijoje yra daug teisės normų, susijusių su vaikais, kurios gina vaikus, kaip šeimos narius. Chartijų tekstus galima rasti Sutarčių skyriuje (Treaty Office), nurodant aukščiau pateiktus ETS numerius. Žr.: <<http://conventions.coe.int/>>.

Europos socialinių teisių komitetas (ECSR) prižiūri, kaip šalys narės vykdo įstatymus ir laikosi Europos socialinės chartijos ir Pataisytos Europos socialinės chartijos nuostatų. Jis teikia išvadas, susijusias su nacionalinėmis ataskaitomis ir kolektyvinių skundų sprendimais. Įsigaliojus 1995 m. Protokolui, tam tikros tarptautinės darbdavių ir profesinių sąjungų organizacijos, tam tikros nevyriausybines organizacijos bei konkrečioje šalyje esančios darbuotojų organizacijos ir profesinės sąjungos gali Komitetui teikti kolektyvinius skundus. Kolektyvinių skundų pateikimo tvarka yra ypatingai veiksminga ginant vaikų teises, kadangi

skundai gali būti pateikti jų vardu. Daugiau informacijos apie ECSR rasite Komiteto svetainėje, kuri yra Europos Tarybos tinklalapyje: <<http://www.coe.int/>> (human rights).

Apie Jungtines Tautas

Jungtinių Tautų (JT) organizacija buvo įkurta 1945 m. ir beveik kiekviena pasaulyje pripažinta valstybė yra jos narė. Nuo 1948 m., kai buvo priimta Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Jungtinės Tautos sudarė daugiau kaip 60 sutarčių, skirtų tokioms problemoms kaip: vergovė, teisingumo vykdymas, genocidas, pabėgėlių ir tautinių mažumų padėtis ir žmogaus teisės. Kiekvienos iš šių sutarčių pagrindas yra nediskriminavimo, lygybės ir kiekvieno bei visų individų orumo pripažinimas, todėl yra aišku, kad jos yra taikomos visiems, įskaitant vaikus. Todėl vaikai turi teisę į teises ir apsaugą, kurios yra numatytos Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje (VTK) ir visose kitose žmogaus teisių sutartyse.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija (JTVTK) – pirmas teisiškai privalomas dokumentas, apimantis pagrindines žmogaus teises vaikams – politines, pilietines, socialines, kultūrinės, ekonomines. Keturi kertiniai Konvencijos principai yra: nediskriminacija, pasišventimas vaiko interesams, teisė į gyvenimą, išlikimą ir vystymąsi bei pagarba vaiko nuomonei. Kiekviena konvencijoje minima teisė yra neatskiriama kiekvieno vaiko žmogiškojo orumo ir jo harmoningo vystymosi dalis. Tai yra plačiausiai ratifikuota, ir, manoma, dažniausiai pažeidžiama tarptautinė sutartis.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas (VTK) yra 18 nepriklausomų ekspertų institucija, kuri prižiūri, kaip šalys narės įgyvendina JTVTK nuostatas. Jis skelbia savo komentarus dėl Konvencijos nuostatų - bendras pastabas aptariamais klausimais, priima rekomendacijas su savo pastebėjimais

ir sprendimais, organizuoja kasmetinę diskusijų dieną, skirtą gilesniam Konvencijos suvokimui ir reikšmės puoselėjimui.

Jungtinių Tautų Generalinio sekretoriaus Studija apie smurtą prieš vaikus – tai visuotinės pastangos pateikti išsamų smurto prieš vaikus vaizdą, šio smurto prigimtį, mastą ir priežastis ir pasiūlyti rekomendacijas, kaip užkirsti kelią smurtui ir kaip reaguoti į jį. Žr.: <<http://www.violencestudy.org>>.

Apie vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų veiksmus

Iki 2007 m. spalio mėnesio septyniolika Europos Tarybos valstybių narių (Austrija, Bulgarija, Danija, Graikija, Islandija, Kipras, Kroatija, Latvija, Nyderlandai, Norvegija, Portugalija, Rumunija, Suomija, Švedija, Ukraina, Vengrija, Vokietija) atliko pakeitimus savo įstatymuose, kuriais buvo uždraustos visos vaikų fizinės bausmės.

Daugelis šių vyriausybių pradėjo informacines ir suvokimą gerinančias kampanijas, kurių tikslas – padėti nukreipti visuomenės dėmesį nuo šių plačiai paplitusių drausminimo priemonių ir pasiekti, kad būtų pripažinti nauji įstatymai. Būtiną pagrindinį darbą atliko nevyriausybinių organizacijų (NVO), vaikų kontrolieriai, pačios vyriausybės ir daugelis kitų organizacijų. Kai kuriose šalyse pradėjo veikti telefoninės pagalbos linijos tėvams ir vaikams. Šiuo metu yra vykdoma įvairi veikla bei kampanijos, kurių tikslas yra pakeisti įstatymus, požiūrį ir elgesį tose valstybėse, kur fizinės bausmės tebėra teisėtos. Dėl to, nepriklausomai nuo fizinių bausmių teisinio statuso konkrečioje šalyje, atsirado daug tėvams, vaikams bei su vaikais dirbantiems specialistams skirtų informacinių leidinių.

„Kuriame Europą vaikams ir su vaikais» kviečia patyrinėti kai kuriuos jūsų šalyje ir kitur esančius šaltinius. Pradėti galite nuo žemiau išvardintų Europos Tarybos partnerių. Įvedę frazę „corporal punishment“ („fizinės bausmės“) bet kuriame jų tinklalapyje, rasite gausybę įvairios medžiagos iš viso pasaulio – informaciją apie požiūrius, kampanijas, informacijos komplektus švietėjams, teisinės naujienas, leidinius, programuotojo komplektus, statistinius duomenis, informaciją apie pozityvų auklėjimą,

nesmurtines disciplinos priemones ir t.t. Čia yra naudingų nuorodų į kitus tinklalapius.

Vaiko teisių informacijos centras (VTIC) – tai nevyriausybinių organizacijų, Jungtinių Tautų agentūrų, tarpvyriausybinių organizacijų, švietimo institucijų ir kitų vaikų teisių ekspertų pasaulinis tinklas, platinantis informaciją apie JT Vaiko teisių konvenciją bei vaikų teises. Žr.: <<http://www.crin.org>>.

Europos vaikų ombudsmenų tinklas (EVOT) yra nepelno asociacija, jungianti nepriklausomas vaikų teisių institucijas. Jos tikslas – skatinti kuo pilniau įgyvendinti JT Vaiko teisių konvenciją, remti kolektyvinius veiksmus ginant vaiko teises, dalintis informacija, metodais ir strategijomis ir skatinti nepriklausomas vaikų labai dirbančias agentūras. Žr.: <<http://www.ombudsnet.org/enoc>>.

Visuotinė iniciatyva panaikinti visas fizines bausmes vaikams (The Global Initiative to End all Corporal Punishment of Children) yra nevyriausybinių organizacija, kuri teikia informaciją apie svarbius žmogaus teisių standartus, pagrindinius teismo sprendimus, pasaulinę pažangą kovojant prieš smurtą, tyrimų medžiagą ir nuorodas į informaciją apie pozityvius, nesmurtinius santykius su vaikais. Ji yra sukūrusi tėvams ir mokytojams skirtus internetinius šaltinius apie vaikų drausminimą, nenaudojant fizinių bausmių. Žr.: <<http://www.endcorporalpunishment.org>>.

„**Gelbėkit vaikus**“ yra nepriklausoma pasaulinė organizacija, kovojanti už ilgalaikius vaikų gyvenimo pasikeitimus ir jų gyvenimo gerinimą. Ji veikia daugiau nei 120 šalių, ir skatina savo rėmėjus daryti poveikį sprendimus priimančioms bei nuomones formuojantiems pareigūnams, siekiant pakeisti veiklos kryptis bei praktiką tiek vietose, tiek ir visuotiniu mastu, kad vaikų teisės taptų realybe. „**Gelbėkite vaikus**“ vykdo kampaniją prieš fizines bausmes daugelyje šalių ir yra surinkusi labai naudingos kampanijų medžiagos. Žr.: <<http://www.savethechildren.net>>.

Nacionalinė smurtavimo prieš vaikus prevencijos draugija (NSPCC) buvo įkurta 1884 m. ir yra Jungtinės Karalystės labdaros organizacija. Jos pagrindinės vertybės yra grindžiamos Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, o jos tikslas yra panaikinti smurtavimą prieš vaikus panaudojant pagalbos linijas, teikiant paramą lengvai pažeidžiamoms šeimoms, vykdam kampanijas už įstatymų pakeitimus ir didinant suvokimą apie prievartą. NSPCC vykdo ypač vertingas kampanijas prieš vaikų prievartą ir leidžia žurnalą tėvams "Your Family" („Jūsų šeima“). Žr.: <<http://www.nspcc.org.uk>>

Rinktiniai leidiniai

Daly, Mary (ed.), *Parenting in contemporary Europe – a positive approach*: Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2007.

Gershoff, Elizabeth Thompson, "Corporal punishment by parents and associated child behaviours and experiences: A meta-analytic and theoretical review", in *Psychological Bulletin*, 2002, Vol. 128, No. 4, 539-79.

Eliminating corporal punishment – a human rights imperative for Europe's children, fully revised second edition: Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2007.

Hindberg, Barbro, *Ending corporal punishment: Swedish experience of efforts to prevent all forms of violence against children – and the results*: The Ministry of Health and Social Affairs and the Ministry for Foreign Affairs, Sweden, 2001.

Ending legalised violence against children – Global report 2007: Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, 2007.

Goicoechea, Pepa Horno, *Love, power and violence – a comparative analysis of physical and humiliating punishment patterns*: Save the Children Spain, 2005.

Harper, Kate, et al., *Ending physical and humiliating punishment of children – Manual for Action*: Save the Children Sweden and the International Save the Children Alliance, 2005.

Hart, Stuart (ed.), *Eliminating corporal punishment – the way forward to constructive child discipline*: Unesco, France, 2005.

Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child, fully revised 2nd edition (includes detailed analysis of the jurisprudence of the Committee on the Rights of the Child (third edition is in preparation)): Unicef, 2002

Views on positive parenting and non-violent upbringing: Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2007.

Pinheiro, Paulo Sérgio, *World report on violence against children; a more elaborate publication of the above-mentioned UN Study report*, it contains case studies, best practices and recommendations: United Secretary-General's Study United Nations Publishing, Geneva, 2006.

Willow, Carolyne; Hyder, Tina: *It hurts you inside – children talking about smacking*: National Children's Bureau and Save the Children, London, 1998.

Vaikams taikomų fizinių bausmių pripažinimas nusikaltimu – tai nėra siekis tėvus sodinti į kalėjimą.

Fizinių bausmių vaikams uždraudimas

Klausimai ir atsakymai

Kodėl vaikų mušimą drausminimo tikslais būtina paskelbti neteisėtu? Kokią teisę valstybė turi kištis į vaikų auginimą? Kaip galima palenkti visuomenę teigiamai vertinti pozityvų ir nesmutrinį auklėjimą? Šie bei daugelis kitų klausimų yra aptariami knygelėje *Fizinių bausmių vaikams uždraudimas – Klausimai ir atsakymai*, kuri skiriama tėvams, strategijų kūrėjams, teisininkams, vaikų patarėjams ir kitiems su vaikais dirbantiems žmonėms, kurie yra asmeniškai suinteresuoti vaikų gerove.

Ši 4 dalių knygelė apibrėžia vaikų fizines bausmes. Remiantis tarptautiniais įstatymais joje yra pateikiamos priežastys, kodėl fizinės bausmės turėtų būti uždraustos; taip pat yra aptariama, kaip galima pasiekti uždraudimo, bei sužlugdomi apie šį klausimą sklandantys mitai bei visuomenės baimės. Fizinių bausmių taikymas vaikams - tai smurtiniai veiksmai, kuriais yra pažeidžiamos vaikų žmogaus teisės. Kiekviena Europos valstybė yra teisiškai įsipareigojusi prisijungti prie septyniolikos Europos valstybių, kuriose yra visiškai panaikintos vaikų fizinės bausmės.

www.coe.int/children